

ЧЛАНЦИ

Миљан ГОГИЋ*, miljan.g@ucg.ac.me

ИНСТИТУТИ „GUARDIA“, „CAPITANEUS“ И „CAPITANEUS GUARDIAE“ У ПРАВНИМ СИСТЕМИМА СРЕДЊОВЈЕКОВНИХ ЗЕТСКИХ КОМУНА

ABSTRACT: *Everyday life in the medieval Zetan communes necessitated the regulation of issues pertaining to peace and security within the communes' territories. The unimpeded performance of daily activities, the preservation of order and peace, as well as the protection of property, presupposed the existence of communal services obliged to maintain order within the commune and its district. This refers primarily to the institutions of the city captain and the guard.*

KEYWORDS: *guardia, capitaneus, capitaneus guardiae, Котор, Будва, Скадар.*

Котор

Када су у питању зетске комуне, најранији познати сачувани подаци који се могу довести у везу са активностима око уређења питања безбједности и мира на некој територији јесу они који се налазе у Понтификалу и Лекционару Которске бискупије. Међу одлукама которске комуне, које се налазе на маргинама овог литургијског текста, јесте и она из децембра 1253. године. Текст ове одредбе је у одређеној мјери оштећен, али се њен садржај употребом савремених техничких средстава може реконструисати. У тој одлуци помињу се капетани (*capetani*), за које стоји да су изабрани од цјелокупне заједнице, односно народне скупштине (*universitate*). Из садржине те одлуке може се видјети да су они имали задатак да се старају о безбједности комуне у ратним околностима, у којима се тада которска комуна налазила.¹ У том тренутку

* Аутор је виши научни сарадник на Историјском институту УЦГ. The author is a senior research associate at the Historical institute, UCG.

¹ R. F. Gyug, *Liturgy and Law in a Dalmatian City*, Toronto, 2016, 550, № 13.

био је у току рат између Србије и Дубровника, у којем је Котор био ангажован на страни Србије.² Основни циљ доношења ове одлуке јесте прописивање норме која је имала за циљ санкционисање вербалног или физичког напада на капетане, као општинске чиновнике. Оно што се из исправе види, основна функција капетана јесте управна власт, управљање комуном у тренуцима када је њена безбједност због рата била угрожена. У том случају намеће се питање шта се дешава са кнезом који је био присутан када је доношена ова одлука, какав је био његов положај и какве су биле његове компетенције. Могуће да је у том тренутку капетан представљао неког кнежевог помоћника са којим је управљао градом у ванредним околностима, водећи бригу о војним питањима, док је комуна била у рату. У тим односима између кнеза и капетана мора се истакнути да је кнез био постављан од српског владара, а да је, како стоји у исправи, капетане бирала комуна.³ Навођење да се радило о више извишалаца сугерисало би на претпоставку да је у питању било колективно тијело.

Capitaneus, као комунални чиновник, помиње се и у которском штампаном Статуту. У њему се наводи више чиновника за које се користи термин *capitaneus*, у зависности од функције које су обављали. Најприје се, у недатираној одредби, која се налази међу почетним одредбама и која свакако припада најстаријем дијелу Статута, помињу наткапетан (*supracapitaneus*) или капетан страже (*capitaneus guardiae*), као градски службеници, који су, осим те могли бити изабрани и на неку другу функцију.⁴ Установа наткапетана не помиње се више у которском Статуту, као ни у другим средњовјековним которским документима. Шарл ду Френ у дјелу *Glossarium mediae et infimae latinitatis* даје појашњење за наткапетана да је у питању *praefectus civitatis, vel exercitus*, наводећи да се они у средњем вијеку помињу у Падови и Вићенци.⁵ Овакво његово тумачење могло би се примијенити и за поменуто навођење овог чиновника у которском Статуту, да је у питању особа задужена за војна питања у оквиру комуне. Када је у питању поменута одредба которског Статута, може се са сигурношћу рећи да су у питању два чиновника, наткапетан и капетан страже, за које су се у вријеме записивања те статутарне норме

² О том сукобу: Ђ. Бубало, *Српска земља и поморска у доба владавине Немањића*, Београд 2016, 162–173.

³ О установи кнеза у средњовјековном Котору: И. Синдик, *Комунално уређење Котора од друге половине XII до почетка XV века*, Београд 1950, 95–97; М. Гогић, *Котор на размеђи XII и XIII вијека*, Зборник радова „Стефан Немања Преподобни Симеон Мироточиви“ I, Београд, Беране 2016, 269–280.

⁴ *Statuta Civitatis Cathari, Venetiis* 1616, 13, 14.

⁵ C. Du Cange, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, s.v. „supracapitaneus“, t. 7, Niort 1886, col. 675c.

и користила два назива. То што се установа наткапетана помиње и у Котору, говори о утицају талијанских комуна на формирање и обликовање которских органа у средњем вијеку.

Осим установе капетана страже, которске власти, конкретно градске судије, бирале су и комуналног чиновника за којег се у Статуту каже да је био *capitaneus turmae*. Он се налазио на челу трговачког каравана (турма), полажући заклетву да ће штитити интересе турме и част града.⁶ Његов задатак је био да брине о трговачком каравану за вријеме путовања, редоследу преласка преко ријеке, одговорности стражара, околностима напада на караван, проблему око транспорта робе који су се могли десити током пута. Статутарне норме које регулишу ова питања предвиђале су и могућност да каравани немају капетана, тј. да он буде одсутан.⁷ Дакле, задатак капетана каравана био је брига о трговачкој роби која се транспортовала из Котора, али и у Котор из унутрашњости. Пошто су трговци који су се бавили тим трговачким активностима са залеђем веома често били Которани, которске власти су и на тај начин водиле бригу о њима и њиховој имовини.

Везивање функције капетана за појам страже доводи нас до другог института који је у средишту нашег интересовања, а то је стража (*guardia*). Овај институт се помиње у неколико чланова которског Статута и свједочи о постојању посебне службе која је имала задатак да води бригу о одржавању реда и мира на простору комуне и заштити имовине њених становника.

У CVIII глави Статута, донесеној вјероватно послје 1371. године, прописане су санкције за стражара ако пође да краде или буде ухаћен у крађи. За то дјело предвиђена је казна одсијецања десне руке и друге мјере прописане Статутом за санкционисање крађе.⁸ У CXI глави Статута, која не садржи вријеме доношења, говори се о обавезности вршења стражарске службе у појединим, рекло би се рубним дјеловима дистрикта, гдје су поименице наведене личности чији људи је требало то да обављају. У случају крађе или доношења штете, они којима је стража била повјерена били су дужни да надокнаде покрадено, односно оштећено.⁹

У CCCLXIX глави Статута, такође недатираној, помиње се стража, односно стражарење приликом транспорта робе караванима у

⁶ *Statuta Civitatis Cathari*, 20 (cap. CCCV)

⁷ *Statuta Civitatis Cathari*, 199–200 (cap. CCCCLXII), 200 (cap. CCCCLXIII), 200 (cap. CCCCLXIV); И. Синдик, *Комунално уређење*, 71.

⁸ *Statuta Civitatis Cathari*, 67 (cap. CVIII);

⁹ *Statuta Civitatis Cathari*, 71–74 (cap. CXI); О которском дистрикту: М. Антоновић, *Град и жупа у Зетском приморју и северној Албанији у XIV и XV веку*, Београд 2003, 199–209.

унутрашњост. Њом је било предвиђено да у случају штете или крађе коју би претпио неко из каравана, за вријеме нечијег стражарења, ако се то докаже, особа која је стражарила дужна је да надокнади тај губитак.¹⁰ Мора се нагласити да су посао стражарења приликом транспорта робе вршили Власи, па се ова одредба односи на њих, али у сваком случају она представља дио которског правног система.¹¹ Имајући у виду неопходност регулисања питања надокнаде штете приликом транспорта робе у унутрашњост, још у вријеме његових почетака, свакако да је ова одредба старијег датума, да је у овом или сличном облику постојала још у XIII вијеку.

И у новим политичким околностима, у периоду који се обично наводи као доба которске самосталности (1371–1420), которске власти су доносиле норме које су регулисале питање страже. Немирна времена, која су тада услиједила, ставила су пред которске органе још већи значај питања која су се тицала градске страже. У XXXIX глави одредби Статута из периода которске самовладе, од децембра 1418. године, помињу се градски стражари које, уз друге градске службенике, комунална власт није могла исплатити због недостатка новца. Да би се обезбиједио новац за плаћање, између осталих и тих градских стражара, омогућен је био откуп винограда који су били засађени супротно дозвољеним нормама.¹² Из ове одредбе види се да је установа градске страже у том тренутку била плаћена служба. То говори о њеној важности и значају у том тренутку у систему комуналне власти Котора.

Питање уређивања института градских стража било је актуелно и у периоду када је Млетачка република под своју власт ставила которску комуно. Немирна времена, перманентне опасности којима је град био изложен, доводили су до тога да је питање страже било веома значајно у свакодневици комуне. О тим дешавањима, која су се тицала стражарске службе и проблема који су око тога у Котору настајали, говоре нам два млетачка дукала из шесте деценије XV вијека. У првом, од 27. августа 1454. године, најприје је изложена жалба которских грађана који су се жалили млетачким властима због неправди са којима су се суочавали око стражарске дужности у Котору. Наиме, они су изнијели своје жалбе око тог питања, међу којима је прва била она да су умјесто ранијих петнаест дана сада стражарили три мјесеца. Даље су износили да су которски кнежеви ослободили многе људе (вјероватно повлашћене појединце) те обавезе, па је сав терет пао на „вјерни народ“. Жалбе су

¹⁰ *Statuta Civitatis Cathari*, 202 (cap. CCCLXIX); И. Синдик, *Комунално уређење*, 71.

¹¹ О караванској трговини видјети: М. Динић, *Дубровачка средњовјековна караванска трговина*, ЈИЧ 1–4(1937), 119–146.

¹² *Statuta Civitatis Cathari*, 310, 311.

се тицале и лошег опхођења племића и ноћних капетана према њима. Износећи ове жалбе и притужбе Которани су од млетачких власти тражили да буду ослобођени ноћних стража на затворима и капијама, да само стражаре на градском тргу, као и да се укину све привилегије (ослобађања од страже) и да им се *preda libro et ordine della detta guardia*, како би се тачно знало ко има какву дужност. На тај начин би се спријечила самовоља которских моћника. Одговор млетачких власти био је такав да је у великој мјери изашао у сусрет молбама которских грађана. Уводи се званична књига/списак стража која ће бити јавно доступна у канцеларији да би се спријечила самовоља кнеза. Поништавају се сва ослобађања од страже која је которски кнез подијелио на своју руку. Млетачке власти из Венеције су признале да је у посљедњих **седам година** дошло до злоупотреба око питања стража и наређују да се правила врате на она која су важила приликом предаје Котора Венецији (1420. године), уз поштовање старих градских статута.¹³

Питање стража и списка по којем се стражарење вршило у Котору било је актуелно и наредних година, што се види из документа од 2. маја 1459. године. У њему се каже да су у Венецију дошли изасланици и которског племства и грађанства у вези са проблемом стражарења. Представници грађанства жалили су се да се дешава да се од службе стражарења изузимају они који су жријебом одређени, а да се она додјељује онима који је на исти начин нијесу добили. Одговор млетачких власти био је да су они већ једном (1454. године) уредили то питање и да другу мјеру поводом тога неће доносити, наређујући да се прекршиоци раније донесене одлуке санкционишу.¹⁴

Институт капетана, односно капетана страже постојао је у которској комуни још средином XIII вијека. У то вријеме капетан је био градски чиновник који је имао значајну улогу у ратним дешавањима, у која је Котор тада био укључен. Вјероватно је он у то вријеме вршио дужност капетана страже, установе која се помиње у Статуту. У Котору је стража, као служба, постојала вјероватно још током XIII, а најкасније од почетка XIV вијека. Задатак те градске службе, по статутарним нормама, био је прије свега брига о заштити имовине становништва на простору дистрикта. За тај посао они су примали накнаду и били одговорни, сносили кривичне санкције у случају неодговорног обављања те службе.

¹³ G. Čremošnik, *Kotorski dukali i druge listine*, GZM 33–34 (1921–1922), 115–196, 172–178. О околностима прихватања млетачке власти видјети: A. Dabinović, *Kotor pod Mletačkom Republikom (1420–1797)*, Zagreb 1934, 11–17; S. Mijušković, *Statuta Civitatis Cathari. Poglavlja o predaji Kotora Veneciji*, GPM 3 (1955), 7–23; M. Milošević, *Kotorske ponude Veneciji za preuzimanje vlasti (1396–1420)*, Glasnik Cetinjskih muzeja 6 (1973), 5–20.

¹⁴ G. Čremošnik, *Kotorski dukali*, 189–190.

Будва

Када је у питању средњовјековна будванска комуна, ту се можемо ослонити само на правне норме које се налазе у Статуту те комуне. Будвански статутарни подаци о установи капетана пружају нешто јаснију слику о том градском чиновнику.¹⁵ У LXX поглављу Статута, које говори о бирању општинских службеника, на Дан Св. Марка, наводи се да је градско вијеће сваке године задуживало два лица са звањем капетана (*capetano*) да се брину о безбједности свога града.¹⁶ Иста особа дужност капетана могла је вршити тек након четири године.¹⁷ Разлика између функција капетана у Котору и Будви одсликава положај тих комуна у српској држави и њихов степен аутономије у оквиру ње. Капетани су, по будванском статуту, стајали на челу мање војне јединице од 50 војника. Ту војну јединицу будванска комуна је морала да стави на располагање српском владару (цару) када се он налазио на подручју између Скадра, Котора и Зете. Та јединица је имала право да задржи ратни плијен стечен у тим походима, осим једне десетине која је морала припасти српском владару. Будвански капетан градске посаде имао је право на коња и два војника као личну пратњу.¹⁸ У случају да особе које буду изабране за капетане одбију ту функцију, као и друге особе које би одбиле да прихвате општинску службу на коју су изабране, морале су по казни да врше стражарску дужност на граници Будве у трајању од три мјесеца, и да плате казну од тридесет перпера.¹⁹ Како је временом снажила аутономија будванске комуне, њене власти су доносиле одредбе којима се аутономија штитила. У том контексту треба посматрати и статутарну одредбу из нешто каснијег периода којом се забрањује грађанима комуне да предлажу слање људи или војске преко границе на тражење владара или неког његовог капетана. Није баш до краја јасно да ли се овдје ради о капетану као чиновнику будванске комуне или је ријеч о посебном чиновнику српског владара.²⁰

¹⁵ О уређењу средњовјековне будванске комуне: Ž. Bužuklić, *Pravno uređenje srednjovjekovne budvanske komune*, Budva 1988.

¹⁶ *Статут Будве*, приредили: М. Лукетић, Ж. Бујуклић, Будва 1988, 106, 107; Ž. Bužuklić, *Pravno uređenje*, 54, 55, 61.

¹⁷ *Статут Будве*, 137; Ž. Bužuklić, *Pravno uređenje*, 55.

¹⁸ *Статут Будве*, 91–93; Ž. Bužuklić, *Pravno uređenje*, 61.

¹⁹ *Статут Будве*, 138; Ž. Bužuklić, *Pravno uređenje*, 61. По казивању будванског хроничара Крста Ивановића, када се 1442. године Будва предала Млечанима, одређено је да Будвом управља племић који се наводи као кнез и капетан (*conte e capitano*) (Ž. Bužuklić, *Pravno uređenje*, 52). О будванском дистрикту видјети: М. Антоновић, *Град и жупа*, 209–213.

²⁰ *Статут Будве*, 148; Ž. Bužuklić, *Pravno uređenje*, 251.

Општински стражари (*guardia*) помињу се у неколико чланова Статута будванске комуне. У CLXV члану Статута прописано је да људи који обављају стражу (као ни они који су у затвору) не могу створити никакве обавезе, ако то учине, такве обавезе нијесу ваљане и не обавезују.²¹ У CCXXVIII члану стоји да су стражари имали право на половину награде за хватање крадљиваца, који буду ухваћени ноћу, и то како од награде коју пропишу општинске власти, тако и од награда које пропишу остали.²² У истом члану, којим се прописује да особе које буду изабране за капетане одбију ту службу плате казну од тридесет перпера, иста казна је прописана за Будванина који одбије стражарску службу.

Како се може видјети, за разлику од которског, у будванском статуту установа капетана и градске посаде – страже јасније је уређена и прописане њене обавезе. Управо се у томе може сагледати и различит статус которске и будванске комуне у држави Немањића. Которска комуна имала је већу аутономију и није имала обавезу опремања и слања посебне војне јединице као што је то био случај са будванском комуном.²³

Скадар

Када је у питању Статут скадарске комуне, релативно новије откривен историјски извор, у њему помен института капетана налазимо у два члана. Најприје се у LXXXV члану, који се односи на учешће у рату, у случају заповијести краља, прописује да капетани не могу бити плаћени више од четири гроша.²⁴ У наредном, LXXXVI члану, помињу се капетан и капетан градских чувара. За другу наведену функцију може се рећи да је била везана за градску посаду и да се налазила на њеном челу. Поменути чиновници били су обавезни да спроводе наредбе судија и нијесу могли самовољно поступати, под пријетњом новчане казне.²⁵

Што се тиче страже, као комуналног органа, из одредби скадарског статута могу се уочити два типа овог института. У LXXXI члану на-

²¹ *Статут Будве*, 125; Ž. Bujuklić, *Pravno uređenje*, 61.

²² *Статут Будве*, 136; Ž. Bujuklić, *Pravno uređenje*, 61.

²³ О положају Будве у држави Немањића видјети: И. Синдик, *Однос града Будве према владарима из династије Немањића*, ИЧ 7(1957), 23–35; S. Ćirković, *Starigrad – srednjovjekovna Budva*, u Ž. Bujuklić, *Pravno uređenje*, 9–22.

²⁴ *Statuti di Scutari della prima metà del secolo XIV con le addizioni fino al 1469*. A cura di Lucia Nadin, Roma, 2002, 112. Издање садржи уводну студију *Scutari e i suoi statuti*. Превод Скадарског статута и уводне студије доноси: N. Bogojević Gluščević, *Statut grada Skadra iz prve polovine XIV vijeka sa dodacima, završno sa 1461. godinom*, Podgorica 2016.

²⁵ *Statuti di Scutari*, 112.

лазе се норме које се односе на градску стражу, посаду, на чијем челу се налазио већ поменути капетан. Стражари су били у обавези да остану на стражи током читаве ноћи до јутра. Ако би неко напустио стражарско мјесто и отишао кући да спава, или се уопште не би појавио у градском гарнизону, морао би да плати комплетну штету која би настала у току ноћи и новчану казну. Истом нормом била је прописана обавеза стражара да, уз заклетву, свједоче на суду против оних који су се без освјетљења кретали током ноћи по граду.²⁶ Овдје се ради о стражарењу у оквиру градског гарнизона који је имао обавезу да води бригу о реду и безбједности у самом граду током ноћи. Поред ових стража, у Статуту се помињу постојање особа које су имале задатак да воде бригу о имовини становника комуне ван градских зидина. Тако се у LXXXII члану Статута помињу чувари винограда који су, осим бриге о оштећењима у виноградима, били дужни да их, у одређеној мјери, и обрађују. Стражари су били дужни да пријаве особе које би оштетиле виноград, у супротном морали су да плате цјелокупну насталу штету.²⁷ Личности које су биле задужене за чување њива такође су морале да плате сву штету која би настала ако на вријеме не пријаве особе које би је причиниле, а што је било прописано LXXXIII чланом Статута. Ако је њива коју чува давала мање прихода него сусједна, стражар би био у обавези да плати четвртину прихода са њиве која им је била додијељена на бригу и плата би му, такође, била умањена.²⁸ Одговоран однос према задужењу био је предвиђен и за чуваре пашњака. И они су били у обавези да пријаве суду личности чија је стока противправно користила градске пашњаке. У случају да стражар затекне неког како самовласно користи пашњаке, имао је право да му узме по једно грло од стоке која је напасана. Такође, био је у обавези да о томе обавијести суд и да као доказ обезбиједи свједочење двојице или тројице других стражара.²⁹ Из ових норми види се какав је значај стража имала у свакодневном животу скадарске комуне. Било је неопходно донијети норме којима би се обезбиједила заштита имовине, како приватне, тако и комуналне, која је имала велики значај у животу људи који су се на простору скадарске комуне бавили пољопривредом. Ниво привредних односа који су се развили у Скадру и његовом дистрикту био је такав да су пољопривредне дјелатности биле доминантне у економији тамошњег становништва.³⁰ То је имало за посљедицу детаљно уређивање оних питања која су била

²⁶ *Statuti di Scutari*, 110.

²⁷ *Statuti di Scutari*, 111.

²⁸ *Statuti di Scutari*, 111.

²⁹ *Statuti di Scutari*, 111.

³⁰ О скадарском дистрикту видјети: М. Антоновић, *Град и жупа*, 227–232.

од значаја за привредни живот локалног становништа, прије свега обрадивих површина и њихову заштиту, па у том контексту треба посматрати наведене норме скадарског Статута.

Од тренутка када је Скадар дошао под власт Млетачке републике (1396. године), па до његовог пада под турску власт (1479. године), млетачке власти су изградиле посебан систем управе у њему и другим просторима које су у скадарској области држале под контролом. Део тог система биле су градске посаде које су, поред основне функције, очувања млетачке власти на тим просторима, имале задатак и да обављају послове које су обављали припадници градске страже. Комплексност политичких односа и бројни сукоби у скадарској области током тог периода стављали су припаднике градских посада често пред веома изазовне ситуације када је у питању заштита имовине становништва на подручју дистрикта, што се нарочито односи на вријеме сукоба који би били праћени уништавањем љетине.³¹

Извори и литература:

Антоновић, М. *Град и жупа у Зетском приморју и северној Албанији у XIV и XV веку*, Београд, 2003.

Богојевић Глушчевић, Н. *Statut grada Skadra iz prve polovine XIV vijeka sa dodacima, završno sa 1461. godinom*, Podgorica 2016.

Бубало, Ђ. *Српска земља и поморска у доба владавине Немањића*, Београд, 2016.

Бујуклић, Ж. *Pravno uređenje srednjovjekovne budvanske komune*, Budva 1988.

Гогих, М. *Котор на размеђи XII и XIII вијека*, Зборник радова „Стефан Немања Преподобни Симеон Мироточиви“ I, Београд, Беране 2016, 269–280.

Gyug, R. F. *Liturgy and Law in a Dalmatian City*, Toronto, 2016.

Dabinović, A. *Kotor pod Mletačkom Republikom (1420–1797)*, Zagreb 1934, 11–17.

Динић, М. *Дубровачка средњовјековна караванска трговина*, ЈИЧ 1–4 (1937), 119–146.

ИЦГ II/2, Титоград 1970.

Мијушковић, С. *Statuta Civitatis Cathari. Poglavlja o predaji Kotora Veneciji*, GPM 3 (1955), 7–23.

Милошевић, М. *Kotorske ponude Veneciji za preuzimanje vlasti (1396–1420)*, Glasnik Cetinjskih muzeja 6 (1973), 5–20.

³¹ О млетачкој владавини у скадарској области видјети: ИЦГ II/2, Титоград 1970.

Синдик, И. *Комунално уређење Котора од друге половине XII до почетка XV века*, Београд 1950.

Синдик, И. *Однос града Будве према владарима из династије Немањића*, ИЧ 7(1957), 23–35.

Statuta Civitatis Cathari, Venetiis 1616.

Статут Будве, приредили: М. Лукетић, Ж. Бујуклић, Будва, 1988.

Statuti di Scutari della prima metà del secolo XIV con le addizioni fino al 1469. A cura di Lucia Nadin, Roma, 2002.

Ćirković, S. *Starigrad – srednjovjekovna Budva*, u Ž. Bujuklić, *Pravno uređenje srednjovjekovne budvanske komune*, Budva 1988, 9–22.

Du Cange, C. *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, t. 7, Niort, 1886.

Čremošnik, G. *Kotorski dukali i druge listine*, GZM 33–34 (1921–1922), 115–196.

Miljan GOGIC

INSTITUTIONS „GUARDIA“, „CAPITANEUS“, AND „CAPITANEUS GUARDIAE“ IN THE LEGAL SYSTEMS OF THE MEDIEVAL ZETA COMMUNES

Summary

The establishment of the communal order of the medieval Zeta communes implied the maintenance of peace and security, as well as the protection of the property of the inhabitants both in the city and outside the city, in the area of the district. The office of the captain, mentioned in the statutes of Kotor, Budva, and Shkodër, was responsible for maintaining order and peace within them. Captains were usually commanders of city garrisons who had the task of taking care of order and peace in the city, that is, security within it. The city captains of Budva and Shkodër were at the head of a military detachment that those communes were obliged to provide to the Serbian ruler.

The institute of the guard was linked to the office of the captain in the communes. It had greater importance in the everyday life of the Zeta communes than can be seen from the provisions of the Kotor, Budva, and Shkodër statutes. The statutes of the Zeta communes contain norms relating to their selection and obligations. Everyday life required its presence and engagement in other tasks and activities that are not mentioned in the Statutes. Of particular importance, the institution of the guard functioned outside the city, in the area of the district where organized guards protected agricultural lands and their yields, which was especially characteristic of the Shkodër commune. The sanctioning of an irresponsible attitude

toward guard service was clearly prescribed. The institution of the city guard in Kotor during the Venetian period, in the mid-fifteenth century, was of particular importance. The city authorities of Kotor then regulated the matter of the guard duty in a way that did not suit ordinary people, so they complained to the Venetian authorities in Venice. The Venetian authorities accommodated their requests by ordering that the rules concerning guard duty that had been in force at the time when Kotor accepted supreme Venetian authority be reinstated.